

Хоружа Л.Л.,

завідувачка кафедри теорії та історії педагогіки
Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка,
докторка педагогічних наук, професорка

ORCID ID 0000-0003-4405-4847

l.khoruzha@kubg.edu.ua

УДК 37.011.33

DOI: 10.28925/2311-2409.2020.33.1

СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗМІСТУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті актуалізовано проблему трансформації змісту педагогічної освіти відповідно до нових викликів розвитку суспільства. Відзначено, що зміна сутності педагогічної освіти має відбутися у змісті педагогічної науки, адже педагогіка здатна виконувати функцію системоутворювальної категорії. Визначено та охарактеризовано деякі сучасні стратегії оновлення змісту педагогічної освіти, які суголосні європейським освітнім трендам та тенденціям, а саме: аксіологічну, акмеологічну, андрагогічну та технологічну. Єдність й інтеграція цих стратегій у змісті педагогічної науки уможлиблює її оновлення, сприяє підвищенню якості професійної підготовки педагога.

Ключові слова: педагогічна освіта, трансформації, стратегії, аксіологія, акмеологія, андрагогіка, технологія.

© Хоружа Л.Л., 2020

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020

Вступ. Важливе значення для розбудови усіх сфер суспільства має освіта в цілому і, зокрема, педагогічна. Підвищення якості педагогічної освіти, її оновлення відповідно до сучасних цивілізаційних вимог сприяє послідовності і змістовності трансформаційних змін, які сьогодні задекларовані у нормативних документах, що регламентують розвиток освітньої сфери. Так, в Концепції розвитку педагогічної освіти (2018 р.) йдеться про те, що «проблемою, яка потребує розв'язання, є дисбаланс між суспільним запитом на висококваліфікованих педагогічних працівників, перспективами розвитку суспільства, глобальними технологічними змінами та існуючою системою педагогічної освіти, а також рівнем готовності, спроможності сучасних педагогічних працівників до сприйняття та реалізації освітніх реформ в Україні» [6].

Відповідно до вимог часу сутнісні перетворення у педагогічній освіті в значній мірі торкаються її змісту та технологій. На їхню зміну впливають не тільки суспільні вимоги, нові запити та особливості покоління тих, хто навчається, а й своєрідні виклики з боку інших наукових напрямків та дисциплін, які вивчають людину та його розвиток (соціальної антропології, феноменології, когнітології, культурології, соціології), які також оновлюють свій зміст та методи. У зв'язку з цим розширюється об'єкт самої педагогіки як науки, охоплюючи все більше різних процесів і явищ під впливом яких, відбувається розвиток людини.

Зазначене корелюється і тими змінами, які відбуваються сьогодні у європейському просторі вищої освіти. На думку В. Андрущенка, європейські об'єднувальні процеси потребують відро-

дження гуманістичної сутності, їхнє повернення у соціальний простір. Головним завданням сьогоденного прогресу є збереження людини та людяності [1, с. 196—197]. Відтак, диверсифікація педагогічної освіти є усвідомленою необхідністю.

Аналізуючи поняття «трансформації», слід звернутися до досліджень вчених, наприклад Н. Побірченко, які розглядають його як творчий процес перенесення сутнісних ознак інноваційних досягнень певного профілю освіти на інший профіль освіти з метою їх об'єднання [15]. Серед основних характеристик терміну «освітні трансформації» можна виділити те, що це:

- постійно діюче явище, яке відбувається або стихійно, або організовано;
- цілеспрямоване явище;
- процес, який має незалежну ціннісно-мотиваційну орієнтацію.

Отже, можна зробити висновок, що зміст поняття «трансформація» включає в себе структурну, якісну переробку освітньої системи із запровадженням сутнісних інновацій [15].

Трансформація педагогічної освіти є невід'ємною складовою змін, які відбуваються сьогодні в освіті. У Концепції розвитку педагогічної освіти в Україні зазначається, педагогічна освіта — є системою підготовки педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах всіх форм власності, закладів післядипломної педагогічної освіти та органів управління у сфері освіти та міжнародного значення, які окреслюють стратегічні вектори розвитку педагогічної освіти, що спрямовані насамперед на: 1) утвердження неперервності, гуманістичності, демократизації, все-

бічності й варіативності педагогічної освіти і підготовки; 2) забезпечення високого рівня якості професійної підготовки педагогічного персоналу; 3) професійний розвиток педагогічного персоналу, спроможного до роботи в умовах інституціональної відкритості закладів педагогічної освіти, зі знаннями іноземних мов та орієнтації на академічну мобільність; 4) розширення мобільності завдяки встановленню транспарентності кваліфікацій та взаємовизнання дипломів [8, с. 34—35].

Зміна сутності педагогічної освіти базується на певних трансформаціях, які мають відбутися у змісті педагогічної науки. Адже педагогіка здатна виконувати функцію системоутворювальної категорії, яка в змозі здійснити синтез всього науково-педагогічного знання, не дивлячись на активні диференційні процеси. Як зазначають вчені, педагогіка залишається цілісною, оскільки всі дисципліни, які входять до неї розвиваються в контексті єдиного об'єкту вивчення, виходять із загальних методологічних засад, об'єднані основними загальнопедагогічними поняттями [3, с. 13]. Однак при цьому на трансформацію її змісту та методів впливає чимало факторів: відкритість інформаційного простору; зміна поколінь та цінностей; переосмислення ролі педагога, учня, студента в освітньому процесі; реформи, які відбуваються у вітчизняній освіті тощо. Також, у світі активно розвиваються нові науково-педагогічні напрями: медіа педагогіка, полікультурна педагогіка, гендерна педагогіка, педагогіка дорослих, критична педагогіка та інші. Виникнення цих наукових напрямів пов'язано з тим, що у ХХІ столітті з'являється все більше проблем, які не можуть бути вирішені у дисциплінарних межах однієї науки і, тому можна казати про перспективи формування нових міждисциплінарних галузей педагогічних знань. Відтак, педагогічна наука за своїм змістом і технологіями все далі відходить від класичного її розуміння, перетворюючись на постмодерну, що спонукає її до відповідних змін, трансформацій, пошуку нових стратегій її розвитку. Особливо це стосується реконструкції змісту педагогічної науки. В осмисленні цих питань і полягає **актуальність** обраної теми наукової статті.

Мета статті: проаналізувати проблему трансформації змісту педагогічної освіти відповідно до нових викликів розвитку суспільства. Визначити та охарактеризувати деякі сучасні стратегії онов-

лення змісту педагогічної освіти, які суголосні європейським освітнім трендам та тенденціям.

Виклад основного матеріалу. Проблема модернізації, переструктурування педагогічної освіти у всі часи була предметом досліджень вітчизняних учених (В. Кремень, Т. Кристопчук, Л. Пуховська, О. Савченко, С. Сисоева та інші). Останнім часом цікавими у цьому контексті є вивчення підходів зарубіжних дослідників до осмислення змісту і технологій педагогічної освіти. Так, у дослідженнях Л. Пуховської застосовано парадигмальний підхід до аналізу генезису підготовки вчителів у розвинутих країнах (парадигма педагогічної освіти — сукупність переконань та припущень стосовно природи і мети навчання, викладання, освіти вчителів, що зумовлює різні підходи до педагогічної діяльності). Український науковець виокремила та проаналізувати чотири парадигми, що існують в їх освітніх системах: академічно-традиціоналістську, технологічну, індивідуальну та дослідницько-орієнтовану [11, с. 63—70]. Але, новий час і нові суспільні виклики змінюють усталене, залишаючи те, що є інваріантним по суті і трансформуюче, оновлює те, що суголосне запитам сьогодення.

Тому, реалізуючи науковий задум, слід визначити і проаналізувати деякі сучасні стратегії розвитку педагогічної освіти. При цьому, стратегія розглядається як загальний, пролонгований спосіб досягнення складної мети за рахунок ефективного використання наявних ресурсів, врахування нових суспільних викликів та завдань.

Трансформації у змісті педагогічної освіти мають також враховувати обсяг і характер знань, що пов'язано із швидким прогресом останніх, їхньою орієнтацією на майбутнє. Важливими стають здатності педагога щодо пошуку нових знань, розуміння сутності того, що відбувається, вміння логічно і критично мислити, інтегрувати та інтерпретувати інформацію. У цьому контексті доцільно розглядати педагогічну освіту як інструмент виявлення інтеркультурних механізмів розвитку професіоналізму та соціокультурного досвіду педагога за рахунок розширення саме предметної сфери самої науки. На підтвердження зазначеного слід додати результати опитування вчителів щодо провідних якостей, які мають бути притаманні вчителю нової школи (*таблиця*).

Таблиця

Провідні особистісні та професійні якості сучасного педагога (%)

Назва якості	Кількісна вибірка (%)
Соціальна відповідальність	58
Професійна і соціальна рефлексія	56
Здатність до інноваційної діяльності	53
Інформаційна культура	26
Адаптивність та гнучкість	21
Толерантність	17

Отже, сучасна педагогічна освіта має бути спрямована на розвиток цих якостей педагога. Вони є домінантними, як в контексті її реформування, так і, з точки зору, потреб суспільства, економіки, прагнення країни до досягнення європейських стандартів.

Спираючись на висновки методологів (В. Кохановського, М. Олсона, К. Поппера, Б. Хегенхана), слід визначити особливості розуміння й представлення теорії педагогічної освіти як форми наукового знання. А саме, це:

- не окремі теоретичні положення, а сукупність, логічно вибудована цілісна система;
- наявність об'єктивних законів і закономірностей, які є сутністю нових теоретичних підходів;
- ефективність та адекватність теоретичного змісту викликам та запитам суспільства, сучасним науковим трендам;
- наявність у змісті теоретичних та емпіричних положень, які засвідчують істинність наукового знання;
- інноваційний, інтерактивний характер подачі теоретичного матеріалу, який спонукає до пошуку, дослідництва, відкриває горизонти нових досліджень тощо.

Враховуючи біфуркаційний характер розвитку сучасної педагогіки, вітчизняні та європейські тенденції її розвитку, концептуально смислові домінанти, на яких будується сучасна освіта, слід виділити та охарактеризувати декілька стратегій трансформації змісту сучасної педагогічної освіти: аксіологічну, андрагогічну, акмеологічну та технологічну. На нашу думку, визначення саме цих стратегій обумовлено інваріантними і варіативними факторами, які мають загальнонауковий і цивілізаційний характер.

Реалізація зазначених стратегій щодо оновлення змісту педагогічної освіти передбачає зміну підходів у розгляді таких сутнісних питань:

- теоретико-методологічні засади, вибір наукових парадигм та дослідницьких традицій, в рамках яких розглядається матеріал;
- способи характеристики педагогічних явищ і процесів, їхній аналіз та оцінка;
- побудова теоретичної моделі об'єкта, визначення цілей, головних компонентів, ідеалів, прагнень;
- врахування характеру переходу від об'єкта вивчення до його перетворення, практичної діяльності;
- методичний інструментарій, його відповідність концептуальним ідеям тощо.

Спираючись на зазначене вище, охарактеризуємо більш детально кожну із стратегій, які визначаються як методологічні орієнтири трансформації змісту педагогічної освіти.

Аксіологічна стратегія.

Аксіологія в перекладі з грецької «аксіо» — цінність, «логос» — вчення, теорія цінностей.

Актуальність цієї стратегії обумовлена ситуацією соціокультурної, освітньої кризи, ціннісного вакууму у суспільстві, відсутністю чітких професійно-педагогічних орієнтирів. Концептуальну основу цієї стратегії складають філософія людиноцентризму (В. Кремень), аксіологічні теорії учених у різні часи, теорії гуманістичної педагогіки і психології (А. Маслоу, К. Роджерс) та інші.

В основу розуміння сутності цієї стратегії слід покласти міркування відомої української вченої О.Я. Савченко, що «дитина є головною педагогічною цінністю, і педагог, здатний до її виховання, соціального захисту, збереження індивідуальності. А звідси — центрованість на ідеях: людина не засіб, а мета, тому не дитину слід пристосовувати до системи освіти, а освіту до неї [12, с. 6]. Суспільна роль педагога, сукупність його переконань, світоглядна позиція є основою педагогічної діяльності.

Для реалізація зазначеного педагогу необхідно мати власні цінності, які орієнтують його у духовному, моральному та естетичному світі. Саме цим займається аксіологія — наука про цінності, їх зв'язок між собою, із соціальними, культурними чинниками та особистістю людини. Тому аксіологічна стратегія розвитку педагогічної освіти передбачає наповнення її духовним і моральним змістом. Адже, сутнісними характеристиками особистості є духовність і мораль, які пов'язані зовнішньо з мотиваційною сферою (мораль) і внутрішньо (духовність). При цьому духовність характеризує вищі прагнення особистості, а мораль (етика) регулює її стосунки з іншими та суспільством.

Цінності педагога складають змістове ядро його професії. До таких цінностей можна віднести: позитивне ставлення до обраної професії, прагнення робити добрі справи, повага гідності кожного з учасників освітнього процесу, розуміння проблеми професійно-особистісного розвитку людини як пріоритетної педагогічної проблеми, чесність, справедливість, відповідальність. Як правило, цінність виявляє себе в процесі діяльності, що дозволяє дуже точно зорієнтуватися педагогу в ціннісному полі. Більш того, цінності багато в чому визначають поведінку людини, виконують регуляторну функцію, а також є визначальними у пізнавальній, практичній і оцінювальній діяльності.

Аналізуючи ієрархію цінностей особистості педагога, відомий польський учений Т. Левовицький відзначає, що на перший план виходять цінності, які притаманні освіті в цілому: свобода, демократія, суб'єктивність, плюралізм і толерантність і також класичні цінності, які асоціюються з добром, правдою і красою [7, с. 74].

Для оновлення змісту педагогічної освіти відповідно до аксіологічної стратегії на основі духовних і моральних цінностей необхідно:

- концептуалізувати аксіологічну ідею як ядро професійної підготовки педагога; відбір теорій, концепцій, ідей, положень;
- структурування гуманістичних цінностей, які складають основу діяльності педагога та їхня імплементація у зміст педагогічної освіти;
- визначення чинників, які сприяють перетворенню гуманістичних цінностей освіти в об'єкт духовних і моральних потреб особистості;
- формування емоційно — мотиваційної сфери педагога як систему утворювальної основи його підготовки;
- проєктивність, інноваційність, діалогічність, відкритість і творчість у відборі методів і технологій педагогічної освіти;
- переорієнтація традиційної професійної позиції педагога на: фасилітатора, ментора, тьютора, коуча, едвайзера;
- перевага партнерства у взаємодії;
- визначення ціннісних основ у розв'язанні різних педагогічних проблем і колізій тощо.

Отже, запровадження аксіологічної стратегії у зміст педагогічної освіти є відображенням сутнісної природи діяльності педагога і складається з масиву навчальної інформації, в якій чітко визначена ціннісна складова та алгоритми формування особистості педагога на засадах етики, духовного та гуманного ставлення до різних суб'єктів професійної діяльності. Адже, на думку української дослідниці Н. Гузій, аксіологічна основа педагогічної праці уможливує розуміння і сприйняття вчителем смислу педагогічних цінностей, обумовлюють ціннісний тип педагогічної професійності, ціннісне ставлення до свого професійного розвитку [4, с. 367]. У зміст професійної підготовки педагога можуть бути включені такі навчальні дисципліни: «Аксіологічні основи педагогічної діяльності», «Педагогічна етика», «Педагогічна деонтологія» та інші.

Андрагогічна стратегія.

Одним з пріоритетних завдань світової педагогічної спільноти є освіта дорослих. У перекладі з грецької «андрагогіка» — «андрос» — доросла людина, а «агогейн» — вести). Особливо актуальною є ця стратегія для системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників, науково-педагогічних кадрів у закладах вищої освіти. За своєю сутністю стратегія є суголосною з тим, що визначається у документах ООН, Міжнародній організації праці, ЮНЕСКО, Ради Європи, Європейської Комісії, а також резолюціях, конвенціях, меморандумах, рекомендаціях, схвалених багатьма всесвітніми і регіональними форумами з проблем освіти дорослих — освіти впродовж життя. У нашій країні Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих імені ака-

деміка Івана Зязюна створено теоретичний фундамент для розв'язання цих проблем: ухвалено Концепцію розвитку освіти дорослих в Україні (автор — член-кореспондент НАПН України, професор Л. Лук'янова).

Андрагогічна стратегія оновлення змісту педагогічної освіти може активно розроблятися, адже вже сформована теоретико-концептуальна основа її реалізації, що відображено у наукових працях: С. Вершловського, Л. Лук'янової, Н. Ничкало, В. Онушкіна, Л. Сігаєвої та інших учених. Базовим теоретичним підґрунтям реалізації андрагогічної стратегії є гуманістичний підхід. В цьому контексті праці М. Ноулза (M. Knowles) є зразком практичного застосування принципів гуманістичної психології [14, с. 29—31]. Також слід зазначити, що в основі андрагогічного навчання лежать психо-фізіологічні та соціальні особливості дорослої людини. С. Змейов виокремлює п'ять особливостей дорослої людини: усвідомлення себе як самостійної, скерованої особистості; наявність життєвого досвіду, що є важливим джерелом у процесі навчання; мотивація дорослого зумовлена необхідністю вирішити життєво важливі проблеми та досягнути певної мети; бажання реалізувати отримані під час навчання знання, вміння та якості; зумовленість навчальної діяльності дорослого часовими, просторовими, професійними, побутовими та соціальними факторами [5].

Запровадження андрагогічної стратегії у зміст педагогічної освіти ґрунтується на поєднанні теорії освіти впродовж життя, андрагогіки; ідей відкритості, неперервності, випереджального розвитку; передбачає практичні завдання суб'єкт — суб'єктного, діалогічного, інтерактивного характеру, дотримання андрагогічних принципів навчання. У процесі опанування відповідним змістом у здобувачів педагогічної освіти формується сукупність ключових компетенцій, а саме: самосвідомість і саморегуляція; відповідальність за процес навчання; встановлення ділових відносин; постановка подальших цілей; співпраця та командна робота тощо.

Вивчення зарубіжного досвіду освіти дорослих, наприклад США, уможливило узагальнити змістові особливості педагогічного процесу: адаптивність, гнучкість, диверсифікація, андрагогізація, модульність, міждисциплінарність, практико-зорієнтованість. Пріоритетними підходами при розробці освітніх програм є компетентнісний і результативно-орієнтований [9, с. 130—131].

Отже, зважаючи на зазначене вище, можна визначити андрагогічні критерії відбору змісту педагогічної освіти:

- провідна роль тих, хто навчається у процесі навчання;
- забезпечення можливості самореалізації, самостійності, самоуправління;

- використання життєвого (соціального, професійного) досвіду тих, хто навчається в якості як власного важливого джерела, так і його колег;
- можливість використання здобутих знань, умінь і навичок безпосередньо у практичній діяльності;
- проблемоорієнтований характер навчання;
- спільна діяльність педагога та учня на усіх етапах його навчання: планування, реалізація, оцінювання, корекція.

Відтак, результат застосування андрагогічної стратегії — це створення системи неперервного підвищення кваліфікації педагогічних працівників, впровадження ефективного способу їхнього професійного розвитку та саморозвитку. У зміст професійної підготовки педагога можуть бути включені такі навчальні дисципліни: «Андрагогіка», «Освіта дорослих: теорія і практика», «Лідерство та саморозвиток», «Розвиток протягом життя» та інші.

Акмеологічна стратегія.

У перекладі з грецької акмеологія тлумачиться як «акме» — вершина та «логос» — вчення. Це комплексна міждисциплінарна наука про часткові та кінцеві смисли і цілі людини, що ведуть її до розвитку та самовизначення.

За своєю сутністю акмеологічна стратегія педагогічної освіти має наскрізний характер на усіх етапах розвитку особистості та її навчання. Адже, «предметом акмеології є процеси саморегуляції в духовній, фізичній, професійній сферах на різних етапах життя: під час вибору професії (професійного самовизначення); набуття освіти (від вступу до навчального закладу, протягом усіх років навчання, аж до випуску); під час самостійної роботи (від входження в самостійну професійну діяльність і до вищих досягнень «оптимуму» чи вершин як у власній біографії, так і в порівнянні з досягненнями інших); у пору реалізації власної діяльності в зв'язку з переходом до нових видів діяльності, аж до фінішу, тобто виходу з творчої діяльності» [2].

Концептуальними засадами відбору змісту відповідно до зазначеного вище є наукові теорії, зорієнтовані на вивчення людини як предмета комплексних досліджень, а саме, як індивіда, особистості, суб'єкта діяльності й індивідуальності (Б.Г. Ананьєв, В.С. Мерлін, Е.А. Клімов, Дж. Льовінджер та інші). У поле наукових інтересів учених також потрапили проблеми — дослідження процесів поетапного становлення вчителя в акмеологічному контексті; мотиви професійних досягнень у педагогічній діяльності; вивчення траєкторій досягнення професіоналізму в галузі педагогіки тощо. Все це є також теоретичним підґрунтям для визначення акмеологічних акцентів сучасної педагогічної освіти. Системний виклад цих питань також знайшов своє відображення у колективній монографії (керівник

авторського колективу — проф. Н.В. Гузій) «Теорія і методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти», яка вийшла друком у видавництві НПУ імені М.П. Драгоманова у 2018 р.

Змістове поле реалізації акмеологічної стратегії педагогічної освіти вчені окреслили у понятті «педагогічний акмепрофесіогенез». На думку В. Сидоренко — це «неперервний, пролонгований процес професійного розвитку фахівця в умовах післядипломної освіти, усебічно-гармонійного становлення особистості і професіонала, що включає послідовні періоди (етапи, фази) його самотворення, самореалізації і самовдосконалення, зміни та перетворення психологічної структури професійно-педагогічної діяльності, мотиваційної сфери, ціннісно-світоглядних орієнтирів...» [13, с. 177—256].

Акмеологічна стратегія у змісті педагогічної освіти реалізується поетапно, циклічно, що потребує варіативності, диференціації у його відборі; відслідковування професійних змін, які відбуваються на кожному етапі. Однак, можна визначити загальні вимоги щодо домінантності акмеологічних ідей у змісті педагогічної освіти, а саме:

- розширення суб'єктного ціннісно-смилового простору особистості, розвиток її професійно-педагогічних ціннісних орієнтацій, спрямованості на досягнення високих результатів діяльності;
- визначення випереджувальних стратегічних цілей, найближчих і подальших професійних перспектив;
- актуалізація власних педагогічних здібностей, поведінкових моделей, соціального і професійного досвіду;
- відходження від стереотипних схем і шаблонів, розробка вправ на розвиток творчого потенціалу суб'єктів;
- вирішення практичних завдань на новому рівні, основу яких складають нестандартні ситуації, творчі практики, дилеми, дослідницькі дії тощо.
- насичення матеріалу вправами на індивідуальну та професійну рефлексію, самовдосконалення і саморозвиток тощо.

Таким чином, запровадження акмеологічної стратегії у зміст педагогічної освіти повинно охоплювати всі компетентнісні складові професійної підготовки педагога: фахову, психологічну, методичну, організаційну, комунікативну, конструктивну, рефлексивну. Необхідно також наповнювати зміст навчального матеріалу особистісно-професійним контекстом, активізувати процеси його проектування та структурування. У зміст професійної підготовки педагога можуть бути включені такі навчальні дисципліни: «Акмеологія», «Педагогічна інноватика», «Інноватика професійної освіти» та інші.

Технологічна стратегія.

За своєю змістовно-методичною спрямованістю, педагогіка все більше стає не тільки теоретичною, а і прикладною наукою в різних сферах цього буття. Тому технологічна стратегія, у порівнянні з попередніми — методологічними, є по-суті інструментальною. Технологічність у педагогічній діяльності оптимізує її та робить більш ефективною, впливає на підвищення педагогічної майстерності вчителя, формування його діагностичної, методичної, комунікативної, управлінської та інших фахових компетентностей.

Ідея запровадження технологічної стратегії у зміст педагогічної освіти вже не нова. Але її реалізація сьогодні пов'язана з тим, що педагог має збагачуватися новими процесуальними вміннями, розвивати власні здібності, оперувати інформацією, знаходити творче вирішення проблем, результативно та ефективно здійснювати педагогічні дії.

Концептуальні засади технологізації в освіті достатньо добре розроблені у педагогічній науці (В. Безпалько, І. Волков, Л. Коваль, О. Пехота та інші). Вчені одностайні у розумінні поняття «педагогічна технологія» як сукупності методів і прийомів, їхньої послідовності використання у процесі досягнення планованих результатів навчання, пошуку найбільш раціональних шляхів навчання.

Впровадження технологічної стратегії у зміст педагогічної освіти може бути представлено трьома аспектами:

- *науковим*, тому що педагогічні технології - аспект педагогічної науки. Основні положення інтегруються в методи навчання та методики вивчення окремих дисциплін, використовуються при проектуванні педагогічних процесів;
- *процесуально-описовим*, адже описується, алгоритмізується той, або інший процес, технологія;
- *процесуально-дієвим*, що уможливорює здійснення технологічного (педагогічного) процесу шляхом інтеграції всіх особистісних, інструментальних і методологічних педагогічних засобів.

Таким чином, запровадження педагогічної технології у зміст педагогічної освіти дозволяє віднайти найбільш раціональні шляхи навчання, що позитивно впливає на його якість. Разом з цим, у педагогічній технології можна виділити наступні функціональні компоненти діяльності педагогів: гностичний, проектувальний, конструктивний, організаційний і комунікативний (Н. Кузьміна). Відтак, педагогічні технології вчи-

теля будуть складатися з операцій, які корелюватимуть зазначені вище компоненти.

Основними педагогічними технологіями, що активно впроваджуються в практику, є: змістовно-операційна технологія розвитку; технологія міжпредметної інтеграції та міжпредметні зв'язки; розвивальне навчання; ігрові технології; технології інтерактивного навчання; технологія проектного навчання; технологія життєвого проекту та життєвого проектування; технологія особистісно орієнтованого уроку; технологія розвитку критичного мислення; технологія формування та розвитку творчої особистості; навчання в співробітництві (командна, групова робота) та багато інших [10]. Кожна з них є певною підсистемою в загальній системі сучасних навчальних технологій і має свій концепт, мету і завдання, основні поняття, зміст, умови реалізації тощо.

Відтак, технологізація змісту педагогічної освіти сприяє підвищенню якості та ефективності процесу професійної підготовки вчителів, дає можливість враховувати їхні інтереси, схильності, зменшити навантаження, уникнути зайвої інформації. У педагогічній науці зараз постійно йде пошук нових технологій, методів, прийомів, засобів навчання тощо, що потребує спеціальних програм, в яких перетинаються проблеми педагогіки і психології, загальної дидактики та окремих методик. У зміст професійної підготовки педагога можуть бути включені окремі модулі «Дидактики», які розкривають основні освітні технології, а також спеціальні навчальні дисципліни, наприклад, «Інноваційні технології педагогічної діяльності», «Сучасні педагогічні технології в навчанні» тощо.

Висновки. Трансформація змісту педагогічної освіти є потребою і вимогою часу та обумовлена новими викликами розвитку суспільства. Серед різноманітних концептуально-сміслових домінант, на яких будується сучасна освіта, визначено та охарактеризовано декілька стратегій трансформації змісту сучасної педагогічної освіти: аксіологічна, андрагогічна, акмеологічна та технологічна. Саме ці стратегії відповідають сучасним трендам європейської освіти. При цьому кожна з цих стратегій має свої особливості і відповідне предметне поле та може бути впроваджена самостійно у зміст педагогічної науки, який потребує переструктурування, розробки та введення в освітній процес нових дисциплін. Однак, єдність і інтеграція цих стратегій у змісті педагогічної науки уможливорює його оновлення та сприяє підвищенню якості професійно-педагогічної освіти.

ДЖЕРЕЛА

1. Андрущенко В.П. Проблема підготовки нового учителя для об'єдиненої Європи XXI століття. *Современное образование как открытая система: коллективная монография* / под ред. Н.Г. Ничкало, Г.Н. Филонова, О.В. Суходольской—Кулешовой. М.: Институт научной и педагогической информации РАО, издательство «ЮНИТИ-ДАНА», издательство «ЮРКОМПАНИ», 2012. 516 с.
2. Вакуленко В. Педагогічна акмеологія: досягнення й проблеми. *Філософія освіти* № 3(5). 2006. С. 124—133.
3. Вершинина Н.А. Структура педагогики: Методология исследования: монография. СПб.: Лема, 2008. 313 с.
4. Гузий Н.В. Аксиологические основания педагогического профессионализма: опыт теоретического исследования. *Современное образование: Смыслы и стратегии духовного развития человека* / под ред. Б.П. Мартиросяна, Г.Н. Филонова, О.В. Суходольской-Кулешовой. М.: ЛЕНАНД, 2013. 616 с.
5. Змеев С.И. Становление андрагогика: развитие теории та технологии обучения взрослых: дис... д-ра пед. наук: 13.00.01. Москов. гос. лингвистический ун-т. М., 2000. 179 с.
6. Концепція розвитку педагогічної освіти. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/17105>
7. Левовицький Т. Професійна підготовка і праця вчителів: наукове видання / Тадеуш Левовицький; переклад з польської А. Івашко. Маріуполь: Рената, 2011. 119 с.
8. Модернізація педагогічної освіти в європейському та євроантлактичному освітньому просторі: монографія / авт. кол. Н.М. Авшенюк, В.О. Кудін, О.І. Огієнко та ін. К.: Пед. думка, 2011. 231 с.
9. Огієнко О.І., Чугай О.Ю. Професійна підготовка фахівців у галузі освіти дорослих: американський досвід: монографія. К.: Центр учбової літератури, 2017. 224 с.
10. Паламарчук В.Ф., Барановська О.В. Педагогічні технології навчання в умовах Нової української школи: вектор розвитку. *Український педагогічний журнал*. № 3. 2018. С. 60—66.
11. Пуховська Л.П. Європейський вимір педагогічної освіти: нові компетентності вчителів. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2009. С. 63—70.
12. Савченко О.Я. Виховний потенціал початкової школи: посіб. для вчителів і методистів початкового навчання. К.: Богданова А.М., 2009. 226 с.
13. Сидоренко В.В. Розвиток педагогічного акмепрофесіогенезу в умовах формальної і неформальної післядипломної освіти. *Теорія і методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти*. К.: Видав. НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 516 с.
14. Knowles M.S. *The Adult Learner: Sixth Edition: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development* / M.S. Knowles, E.F. Holton, R.A. Swanson; 6 ed.-Houston, TX: Butterworth—Heinemann, 2005. 390 p.
15. Pobirchenko N.A. Transformatsiia psikhologichnykh protsesiv v osvitolohii N.A. Pobirchenko. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/2823/1/N_Pobirchenko_NPOTP_III-IV_IS.pdf

REFERENCES

1. Andrushchenko, V.P. (2012). Problema podgotovki novoho uchitel'ia dlia obiedinenoii Yevropy XXI stolet'ia. *Sovremennoie obrazovanie kak otkrytaia sistema: kollektivnaia monohrafiia* / pod red. N.H. Nichkalo, H.N. Filonova, O.V. Sukhodolskoi — Kuleshovi. M.: Institut nauchnoi i pedahohicheskoi informatsii RAO, izdatelstvo "UNITI-DANA", izdatelstvo "YURKOMPANI", 516 s. (in Russian)
2. Vakulenko, V. (2006). Pedahohichna akmeolohiia: dosiahnennia u problemi. *Filosofia osvity*. T. 3, Vyp. 5, s. 124—133 (in Ukrainian)
3. Vershinina, N.A. (2008). *Struktura pedahohiki: Metodologii issledovaniia: monohrafiia*. SPb: Lema, 313 s. (in Russian)
4. Huzii, N.V. (2013). *Aksiolohicheskie osnovaniia pedagogicheskogo professionalizma: opyt teoreticheskogo issledovaniia. Sovremennoie obrazovanie: Smyshly i strategii dukhovnogo razvitiia cheloveka* / pod red. B.P. Martirosiana, H.N. Filonova, O.V. Sukhodolskoi-Kuleshovi. M.: LENAND, 616 s. (in Russian)
5. Zmееv, S.I. (2000). *Stanovlenie andragogiki: razvitie teorii i tekhnologii obucheniia vzroslykh: dis...d-ra ped. nauk: 13.00.01: Moskva*, 179 s. (in Russian)
6. Kontseptsiia rozvytku pedahohichnoi osvity. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/17105> (in Ukrainian)
7. Levovitskii, T. (2011). *Profesiina pidhotovka i pratsia vchyteliv: naukowe vydannia* / Tadeush Levovitskyi; pereklad z polskoi A. Ivashko. Mariupol: Renata, 119 s. (in Ukrainian)
8. Modernizatsiia pedahohichnoi osvity v yevropeyskomu ta yevroantlaktychnomu osvitniomu prostori: monohrafiia (2011). / avt. kol. N.M. Avsheniuk, V.O. Kudin, O.I. Ohienko ta in. Kyiv: Peddumka, 231 s. (in Ukrainian)

9. Ohienko, O.I., Chuhai, O.Yu. (2017). Profesiina pidhotovka fakhivtsiv u haluzi osvity doroslykh: amerikanskyi dosvid: monohrafiia. K: Tsentr uchbovoyi literatury, 224 s. (in Ukrainian)
10. Palamarchuk, V.F., Baranovska, O.V. (2018). Pedahohichni tekhnolohii navchannia v umovakh Novoi ukrainskoi shkoly: vektor rozvytku. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*. T. 3, Vyp. 5, s. 60—66. (in Ukrainian)
11. Pukhovska, L.P. (2009). Yevropeyskyi vymir pedahohichnoi osvity: novi kompetentnosti vchiteliv. *Porivnialno-pedahohichni studii*, S. 63—70 (in Ukrainian)
12. Savchenko, O.YA. (2009). Vykhovnyi potentsial pochatkovoї shkoly: posib. dlia vchiteliv i metodystiv pochatkovoho navchannia. K: Bohdanova A.M, 226 s. (in Ukrainian)
13. Sydorenko, V.V. (2018). Rozvytok pedahohichnoho akmeprofesiohenezu v umovakh formalnoi i neformalnoi pislidyplomnoi osvity. *Teoriia i metodyka profesiino-pedahohichnoi pidhotovky osvitiianskykh kadriv: akmeolohichni aspekty*. K: Vydav. NPU imeni M.P. Drahomanova, 516 s. (in Ukrainian)
14. Knowles, M.S. (2005). *The Adult Learner: Sixth Edition: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development*. M.S. Knowles, E.F. Holton, R.A. Swanson; 6 ed.-Houston, TX: Butterworth—Heinemann, 390 p (in English)
15. Pobirchenko, N.A. Transformatsiia psykholohichnykh protsesiv v osvitolohii N.A. Pobirchenko. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/2823/1/N_Pobirchenko_NPOTP_III-IV_IS.pdf (in Ukrainian)

Хоружая Л.Л.

СОВРЕМЕННЫЕ СТРАТЕГИИ ТРАНСФОРМАЦИИ СОДЕРЖАНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье рассматривается проблема трансформации содержания педагогического образования в контексте новых требований к нему, а также модернизации образовательной сферы. Определены и охарактеризованы стратегические направления изменения его содержания: акмеологическое, андрагогическое, аксиологическое, технологическое. Сделан вывод относительно единства и интеграции этих стратегий в содержании педагогического образования.

Ключевые слова: педагогическое образование, трансформации, стратегии, аксиология, акмеология, андрагогика, технология.

Khoruzha L.L.

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of Theory and History of Pedagogy Department,
Pedagogical Institute, Borys Grinchenko Kyiv University*

MODERN STRATEGIES FOR TRANSFORMING THE CONTENT OF PEDAGOGICAL EDUCATION

The paper addresses the issue of the transformation of the pedagogical education content in accordance with the new challenges of social development. It is noted that the change of the essence of pedagogical education should develop in the content of pedagogical science, since the pedagogy is capable of fulfilling the function of system-forming category. Some modern strategies for updating the content of pedagogical education, which are in line with European educational trends and tendencies, are identified and characterized, namely axiological, acmeological, andragogical and technological. The unity and integration of these strategies in the content of pedagogical science makes it possible to update it and promotes the quality improvement.

Technologization of the content of pedagogical education contributes to the quality and effectiveness of the process of professional training of teachers takes into account their interests, aptitudes, reduce the load, avoid unnecessary information. In teaching science today is constantly searching for new technologies, methods, techniques, learning tools, and the like, that requires special programs in which intersect issues of pedagogy and psychology, General didactics and private practices. The content of professional training of the teacher can be included in separate modules or "Didactics", which shows the major educational technologies, and special education discipline, for example, "Innovative technologies of pedagogical activity", "Modern pedagogical technologies in education" and others.

Transformation of the content of pedagogical education is a necessity and requirement of time and due to the new challenges of development of society. Among the various conceptual semantic dominant which is modern education, identifies and describes several strategies of transformation in the content of modern pedagogical education: axiological, andragogical, acmeological and technological. These strategies correspond to the contemporary trends in European education. While each of these strategies has its own characteristics and the appropriate subject field and can be implemented independently in the contents of pedagogical science, which requires restructuring, development and introduction in educational process of new disciplines. However, the unity and integration of these strategies

within the content of pedagogical science makes it possible to update and contribute to the quality of professional-pedagogical education.

Key words: *pedagogical education, transformations, strategies, axiology, acmeology, andragogy, technology.*

Стаття надійшла до редакції 10.04.2020 р.

Прийнято до друку 14.04.2020 р.